

Bergvesenet

Postboks 3021, N-7441 Trondheim

BV 6476

Rapportarkivet

Bergvesenet rapport nr 6476	Intern Journal nr	Internt arkiv nr	Rapport lokalisering	Gradering
Kommer fra arkiv	Ekstern rapport nr	Oversendt fra	Fortrolig nga	Fortrolig fra dato:
Tittel H. Fangel - Bergverksindustrien				
Forfatter H. Fangel		Dato År 1963	Bedrift (oppdragsgiver og/eller oppdragstaker)	
Kommune	Fylke	Bergdistrikt	1: 50 000 kartblad	1: 250 000 kartblad
Fagområde	Dokument type	Forekomster (forekomst, gruvefelt, undersøkelsesfelt)		
Råstoffgruppe Malm/metall	Råstofftype			
● Innendrag, innholdsfortegnelse eller innholdsbeskrivelse Utredning om bergverksindustriens problemer og fremtidige muligheter. Brevet er stilet til NGU. Vedlegg et brev fra Distriktenes utbyggingsfond til Bergverksselskapet Nor-Norge A/S med nektelse av utbetaling av innvilget utbyggingslån.				

FANGEL & CO. A/s

GRUBEPRODUKTER - METALLER - KJEMIKALIER - MASKINER

Rådhusgaten 23 B — Oslo

Telefoner
42 33 62 - 41 45 78

Telegramadresse
«Fangelco»

Codes: Bentley's Phrase
Rudolf Mosse

Bankgiro 15 801 / 86
Bergens Privatbank

Direktør Karl Ingvaldsen,
Norges Geologiske Undersøkelse,
Trondheim.

Deres ref.

Deres brev av

Vår ref.

F/O Datum 27. februar 1963

Ang. bergverksindustriens problemer - og fremtidige muligheter.

Med takk for godt samarbeide ved mange anledninger vil jeg gjerne hermed sende kopi av et memorandum som jeg har utarbeidet og håper at noen av betraktningene, kanskje særlig om klassifiseringen og utnyttelsen av små malmforekomster, vil kunne interessere deg.

Vennlig hilsen

Holger Fangel

Mott 28/2. 63.

Bilag.

Memorandum

om bergverksindustriens problemer
og mulige tiltak for å lette opprettholdelsen av grubedriften.

Bergverksindustriens betydning.

1. Nuværende omfang av grubedriften.

I 1962 var det helt eller delvis drift ved følgende malmbergverk her i landet:

	Jern- malm	titan- jern sten	svovel- kis	kobber- kons.	sink- kons.	bly- kons.	molybden- kons.	niob- kons.
Björkåsen			x	x	x			
Bleikvassli			x		x	x		
Bråstad	x							
Folldal			x	x	x			
Fosdalen	x		x					
Gravdal			x					
Killingdal			x	x	x			
Klodeborg	x							
Knaben							x	
Langö	x							
Mofjellet			x	x	x	x		
Orkla			x					
Rana	x							
Rödsand	x							
Röros				x				
Skorovas			x					
Stordö			x					
Sulitjelma			x	x	x			
Sydvaranger	x							
Söftestad	x							
Söve								x
Titania	x	x						
Vigsnes			x	x	x			

2. Produksjonsvolum og verdi.

I 1961 var driften begrenset som følge av den landsomfattende streik, men i 1960 som er det siste fulle driftsår som det foreligger statistiske oppgaver for ble det ved disse bergverk produsert tilsammen:

1.660.080	tonn jernmalm	) med antatt verdi ca.kr.129.723.000
231.916	" titanjernsten	
832.714	" svovelkis	
28.978	" kobberkons.	
20.405	" sinkkons.	
4.351	" blykons.	
410	" molybdenkons.	
346	" niobkons.	
total antatt verdi		ca.kr.223.298.000

3. Sysselsetting ved bergverkene.

De nevnte 23 bergverk ga i 1960 sysselsetting for tilsammen 5.266 arbeidere og funksjonærer.

Bergverkene ligger som oftest i ødemark og gir levebrød der ikke bare til grubearbeiderne og deres familier men også til de øvrige medlemmer av de samfunn som er skapt; handelsmenn, håndverkere, embedsmenn m.v.

I lønninger utbetalte bergverkene i nevnte år 1960 tilsammen ca. kr. 78.986.000 som direkte og indirekte har vært grunnlaget for befolkningens eksistens ved grubesamfundene.

Indirekte har grubedriften gitt sysselsetting for mange fler ved sitt forbruk av maskiner, materialer og redskap og ved transport av gods til bergverkene og forsendelse av de store mengder malm til forbrukerne innenlands og utenlands.

4. Bergverksprodukter - basis for den materielle levestandard.

Betydningen av grubedriften må forøvrig vurderes ut fra det moderne samfunns avhengighet av jern og stål, metaller og svovel som utvinnes av malmene og som også gir grunnlag for fremstilling av kjemiske produkter og gjødningsstoffer.

Det er innlysende at den materielle levestandard og ernæringsforholdene for verdens økende befolkning er fullstendig avhengig av tilstrekkelig forsyning med malmer og svovelmateriale nu og i alle tider fremover.

Det må derfor anses som god samfundspolitik og samfunnsøkonomi å ta vel vare på landets bergverk og å sørge for undersøkelse av kjente malmforekomster og leting efter nye malmforekomster som vil trenge som grunnlag for fremtidig opprettholdelse og videre utbygging av grubedriften.

Grubedrift og malmforsyning er avhengig av langsiktige disposisjoner.

Opptagelse av drift ved en ny malmforekomst vil vanlig kreve mange års forarbeide til undersøkelse av feltet med geologiske studier, magnetometriske eller geofysiske målinger, diamantboringer m.v., anlegg av veier, bygging av kraftledninger og eventuelt kraftverk; åpning, oppfaring og tilredning av gruben, oppføring av boliger, grubeanlegg, oppberedningsverk, kaianlegg m.v.

Det er som regel heller ikke mulig å gjennomføre noen vesentlig økning av malmproduksjonen ved bestående bergverk på kort varsel, fordi kapasitetsutvidelser krever økning av anstående malmreserver og meget omfattende utbygging av maskinelt utstyr til bryting, fordring og oppberedning av malmen.

Herav følger at i mangel av langsiktig planlegging og tidlige forberedelser vil det kunne bli mangelperioder med høit oppdrevne priser inntil ny malmproduksjon kan innhente det økede behov.

Ujevn konjunkturutvikling skaper kriser for bergverkene.

Uten stabiliserende pristiltak med tilstrekkelig omfattende, koordinerte produksjonsbegrensinger vil det være uøkonomisk for det enkelte bergverk å innskrenke sin produksjon i depresjonstider med minsket malmforbruk, fordi et bergverk som regel har store kapitalinvesteringer å forrente og amortisere og store bundne utgifter med

vedlikehold av utstrakte anlegg og derfor har behov for å holde full produksjon og oppnå gunstig kapasitetsutnyttelse.

Når bergverkene opprettholder full produksjon i tider da tilførselen med malm er større enn forbruket vil det imidlertid kunne bli overfylte lagre som trykker markedet, og overflødig store utbud som kan føre til alvorlig svikt i prisene.

Problemet er at det av økonomiske, tekniske eller sosiale årsaker kan være vanskelig, sent eller helt umulig å innskrenke grubedriften og regulere malmproduksjonen under skiftende konjunkturer. Uten samarbeide mellom produsentene om stabiliseringstiltak kan det da bli enorme prissvingninger som i det lange løp er skadelige for både produsenter og forbrukere og som vanskeliggjør en sund og langsiktig disponering.

Utviklingen i de senere år viser de skadevirkninger som kan oppstå.

Efter krigen 1939/1945 ble det et sterkt stigende behov for forsyningen, men tilførselen var knapp fordi mange produsenter var ødelagt eller trengte utbygging. Det ble da stor efterspørsel med derav følgende høie priser som ledet til forserte produksjonsutvidelser som ble ytterligere stimulert av de amerikanske oppkjøp til strategiske reservelager.

I løpet av 1950-årene ble behovet mettet av den stigende produksjon. Da USA så omstillet sin innkjøpspolitikk, mens stadig fler bergverk etterhvert kom i drift er det foreløpig blitt overflødig store tilførsler.

De europeiske produsenter av jernmalm og svovelkis er herunder kommet i en særlig vanskelig situasjon, fordi utviklingen på fraktmarkedet med benyttelse av meget store, spesialbyggede båter har ført til at oversjøiske bergverk nu kan få sine produkter meget billig frem til de europeiske forbrukere. Konkurransforholdet er så meget vanskeligere for de gamle europeiske bergverk som mange av de nye, oversjøiske gruber har meget store, hypermoderne anlegg og billig arbeidskraft.

Prisfall for norske bergverksprodukter.

I løpet av de siste 10 år er det blitt så alvorlig prisfall som
ca. 40 % for jernmalm og
40 - 50 % for svovelkis

levert i norsk utskibningshavn.

Samtidig er det følgende nedgang i årsgjennemsnittet av de metallnoteringer som vanlig brukes som avregningsbasis for andre malmer:

kobber	fra	£ 259	i 1952	til	£ 234	i 1962,	≈ 10 %
sink	"	£ 149	"	"	£ 68	"	+ 55 %
bly	"	£ 135	"	"	£ 56	"	+ 60 %

En unntagelse fra denne utvikling er prisen på molybden som fra sh 105/10 pr. unit ved utgangen av 1952 er steget til sh 10/4,5 pr. lb. svarende til sh 232/5 pr. unit MoS_2 ved utgangen av 1962, men så er det heller ikke noe overflødig stort utbud av molybden på verdensmarkedet som domineres av en enkelt stor amerikansk produsent.

Derimot er det en katastrofal nedgang i prisen på niobkonsentrat som ved utgangen av 1952 ble betalt med sh 640 pr. unit inklusive den bonus som den amerikanske regjering ydet for å stimulere ny produksjon. Ved utgangen av 1962 var prisen bare sh 155 pr. unit.

Stigning i driftsutgiftene for bergverkene.

Særlig alvorlig er de betydelige prisfall på bergverksproduktene fordi det samtidig har vært en meget vesentlig økning av lønningene ved de norske bergverk og en meget betraktelig stigning i de sosiale utgifter, pensjonering av grubearbeiderne, utvidelse av trygder m.v.

Den gjennomsnittlige timefortjeneste for arbeiderne ved bergverkene er således i henhold til Bergverkene Landssammenslutnings statistikk steget

fra kr.4,45 i 1952
til kr.8,51 i 2. kvartal 1962

eller med mer enn 90 % i løpet av disse år.

Det gir et inntrykk av forbedringen av vilkårene for arbeiderne at reallønnsindeksen var

100 i 1949,
108 i 1952 og
156 i 2. kvartal 1962.

Utgiftene til de sosiale ytelser er i disse år prosentualt steget enda mer enn lønnsøkningen.

Som følge av stigningen i rentenivået er kapitaltjenesten til utbygging og modernisering av bedriftene også blitt dyrere.

Slik som forholdene har utviklet seg er bergverkene kommet i en kritisk situasjon, presset mellom de motgående bevegelser av stigende driftsutgifter og fallende inntekter for produktene.

Rasjonalisering og forbedret produktivitet.

Under disse omstendigheter er det alminnelige bestrebelser hos bergverkene for å modernisere det maskinelle utstyr og mekanisere driften med henblikk på å spare arbeidskraft og/eller å øke produksjonen.

Det er vanskelig å gi tall som kan vise den gjennomsnittlige forbedring av produktiviteten, fordi forholdene varierer fra grube til grube og er avhengig av malmføringen og driftsforholdene i de enkelte år. Følgende sammenligning mellom 1952 og det fulle driftsåret 1960 gir imidlertid et inntrykk av at det er oppnådd betydningsfulle resultater:

	tonn/årsverk 1952	tonn/årsverk 1962	produktivitets- forbedring:
jernmalm og			
titanjernsten	572	971	70 %
svovelkis	434	624	44 %
kobberkonsentrat	26	37	43 %
sink- og bly-konsentrater	58	123	112 %
molybdenkonsentrat	2,1	4,4	110 %.

Allikevel - truende driftstap og dystre utsikter.

Til tross for de bestrebelser som er gjort og den kapitalinnsats som er ydet for å forbedre driftsresultatene er driften av noen av bergverkene blitt tapbringende i det siste år og det må forutsees at flere bergverk i tiden fremover vil kunne få vanskeligheter med å opprettholde driften, fordi inntektene på basis av de nuværende deprimerte priser ikke vil kunne dekke de løpende utgifter og bære den nødvendige kapitaltjeneste.

Selv om det i løpet av ca. 10 år er lyktes å oppnå en forbedring av produktiviteten på vel 40 % - eller i gunstige tilfeller enda mer - så er det jo ikke å forvente at det ville være mulig å bevare lønnsom drift når lønningene i denne periode er steget med over 90 % og det samtidig har vært en svikt i inntektene på 40 - 50 %.

Produksjonskapasiteten hos de bergverk som er i drift idag eller som er under utbygging verden over er så stor at det må forutsees at det vil være overflødige forsyningsmuligheter flere år fremover. Det må derfor fortsatt regnes med svake priser medmindre det lykkes å oppnå internasjonale avtaler om stabilisering av markedet eller samarbeide mellom tilstrekkelig mange produsenter om prisregulering på lignende måte som det for tiden er gjennomført for kobber.

Usikkerhet med hensyn til realisasjon av de kolossale amerikanske statslagre av kobber, sink og bly innebærer forøvrig en latent fare for markedet. Det er rettet henstillinger til regjeringen i Washington om å utsette frigivelsen av disse lagerbeholdninger inntil forholdene tillater at slike ekstra forsyninger kan bli absorbert uten å ødelegge markedet. Skulle realisasjon bli gjennomført på et tidligere tidspunkt må det befryktes prisfall under det nuværende lavmål.

Nye forsyninger med råsvovel og svovelkis fra Sovjet-Samveldet til Vest-Europa gir fare for øket konkurranse for eksport av norsk kis. Svovel-markedet er forøvrig rystet av utbud av råsvovel som utvinnes som biprodukt ved rensing av sur jordgass fra de forekomster som i den senere tid er funnet ved Lacq i Frankrike og ved Calgary i Canada. Konkurransen er blitt ytterligere skjerpet av de amerikanske svovelprodusenters tiltak med levering av flytende svovel og opprettelse av depoter flere steder i Vest-Europa.

Avsetningsmulighetene for jernmalm påvirkes av den tekniske utvikling hos jernverkene som har funnet det fordelaktig å anvende sinter og derfor i stadig større omfang går over til å kjøpe høiprosentig jernmalmslig og slutter å bruke lavprosentig styckmalm. Markedet for jernmalm er forøvrig trykket av mer enn rikelig ny tilførsel fra oversjøiske gruber som nu efterhvert kommer i drift efter at europeiske jernverk påbegynte deres utbygging da det for noen år siden var knapp forsyning.

Lysere utsikter på lang sikt.

Som bekjent har organisasjonen for økonomisk samarbeide og utvikling, OECD satt 50 % økning av brutto nasjonalproduktet som mål for 10 års-perioden 1960/1970. Dersom det oppnås en forbruksøkning av ca. 4 % om året må det kunne forventes et ganske vesentlig økende behov for bergverksprodukter som er grunnlaget for all tungindustri.

De prognoser som er utarbeidet bl.a. av FN gir også forventning om en meget vesentlig økning av behovet for malmer og metaller i tiden fremover.

Den alminnelige stigning i den materielle levestandard verden over og den nesten eksplosjonsartede utvikling av verdens folketall gir også grunn til å anta at det vil bli meget stort forbruk av bergverksprodukter på lang sikt.

Behov for å berge normalt levedyktige bergverk over den nuværende krise.

1. Alle malmreserver er begrenset, selvom de kan være ukjent store.
Da det i det lange løp må forventes å bli bruk for alle malmreserver bør de forskånes for å gå tapt ved kondemnering av gruber i depresjonstider.
2. Grubeanlegg forringes vesentlig under stillstand.
For å unngå nedrusting av skinner, utstyr og maskiner og ødeleggelse av trematerialer eller kostbart vedlikehold under fortsatt lenspumping er det ønskelig å avverge driftsinstilling ved grubene.
3. Stabil sysselsetting trenges særlig ved bergverkene.
Av hensyn til vanskelighetene med å skaffe folkene annen sysselsetting hvor bergverkene ligger i ødemark er det av sosiale grunner så meget mer betydningsfullt at det opprettholdes jevn drift.
4. Forventning om bedre driftsøkonomi i fremtiden.
Det synes rimelig å anta at det ikke er nødvendig å anse de nuværende deprimerte priser på bergverksprodukter som normal for all fremtid. Ved bedring i konjunkturerne eller stabilisering av markedet vil det i fremtiden påny måtte kunne forventes muligheter for lønnsom drift også hos normalt levedyktige bergverk som nu har vanskeligheter.
5. Forsyning fra egne gruber i fremtidige mangelperioder.
Når det på lang sikt må regnes med vesentlig stigning i verdensforbruket av malmer og metaller, vil det kunne bli gunstig å ha innenlandske bergverk til å sikre dekning av eget behov i fremtiden.
6. Allerede vdet innsats gjør nyttiggjørelse av bergverk ønskelig.
Det er som regel ofret en betraktelig investering av kapital, utstyr, arbeide og tid på utbyggingen av et bergverk. Da det ved en driftsinstilling må forutsees at en vesentlig del av denne innsats vil gå tapt, vil en bevaring av bergverket kunne være av nasjonaløkonomisk betydning.
7. Grubedrift er i særlig grad valutaskapende industri.
Få andre næringer kan som grubedrift bokstavelig skape bröd av sten. Bergverkene medvirken til å skaffe eksportinntekter skulle derfor synes særlig gunstig.

Mulige tiltak for å lette opprettholdelse av grubedriften.

1. Reduksjon av driftsutgiftene.
Det er av utslagsgivende betydning for stabil grubedrift at det er sikker avsetning for den løpende produksjon.
Bergverkene er nødt til å avfinne seg med de til enhver tid gjeldende markedspriser for å oppnå jevnt salg av sine produkter.
Det er således en vital oppgave for bergverkene å holde seg konkurransedyktig under skiftende konjunkturer. Når bergverkene er avhengig av verdensmarkedets priser og ikke kan influere på sine inntekter vil det være tvingende nødvendig for bergverkene

å tilstrebe reduksjon av driftsutgiftene for å overleve en langvarig depresjonsperiode.

Mulighetene for nedsettelse av avgifter, lemping i forskrifter og innsparing i driftsutgifter må derfor prøves:

a. Omsetningsavgift på uvarige driftsmidler.

Det har i mange år vært en følelig belastning for bergverkene at det oppkreves omsetningsavgift på en rekke av deres driftsmidler som det synes å være rimelig å klassifisere som uvarige og som dermed skulle kunne fritas for omsetningsavgiften på 11,11 %. Det gjelder særlig følgende driftsmidler som medgår til produksjonen:

malelegemer til kule- og rør-møller,
foringer til kule- og rør-møller,
sliteplater til malmknusere,
diamantborkroner,
hardmetallskjær,
borstål.

b. Kilometeravgift på biltransport.

Da den nye kilometeravgift på lastebilkjøring ble innført i 1960 ble det i St.prp.nr. 1 (1959) § 4 gitt adgang til dispensasjon. Det synes å være god grunn til å dispensere fra denne avgift når det gjelder transport av billig masse-gods som bergverksprodukter.

c. Jernbanefrakter.

For bergverksprodukter som er avhengig av transport med jernbanen fra gruber inne i landet er belastningen med jernbane-frakt av avgjørende betydning for driftsøkonomien.

Selv om Norges Statsbaner har innrømmet betraktelige fraktmoderasjoner på disse massetransporter, så krever jernbane-frakten en så stor del av betalingen for kis og jernmalm at det i depresjonstider som nu kan bli utilstrekkelig igjen til grubedriftens fortsettelse. Norges Statsbaners general-utgifter antas å være uberørt av massetransportene. Problemstillingen synes derfor å være hvor meget Norges Statsbaner vil kunne spare av variable omkostninger ved innstillingen av en transport av bergverksprodukter. Så lenge mulighetene for nedskjæring av Norges Statsbaners utgifter er mindre enn de frakter som betales for transporten synes det å være rom for innrømmelse av videre fraktmoderasjon som måtte trenge for opprettholdelse av transporten.

d. Kraftpris.

Bergverkene er såpass store forbrukere at prisen på elektrisk kraft også spiller en rolle for driftsutgiftene.

Det må henstilles til Statskraftverkene å innrømme bergverkene samme tariff som gjeldende for den kraftslukende industri.

e. Elektrisitetsavgift.

Det må videre henstilles til myndighetene å overveie mulighetene for å frita bergverkene for utjevningsavgiften for elektrisitet, særlig når det gjelder egen kraft og drift av egne kraftstasjoner.

f. Konsesjonsavgifter.

I tider da bergverkene har vanskelig nok for å dekke de direkte driftsutgifter må det anses rimelig at de fritas for tonn-avgiftene til Staten på den løpende produksjon. Denne belastning synes med rimelighet å kunne gjøres avhengig av at driftsregnskapene kan gjøres opp med overskudd.

g. Eksportavgift.

Det ville også være ønskelig for bergverkene om belastningen av eksportavgift kunne gjøres avhengig av konjunktorene, særlig dersom det blir en økning i avgiftsberegningen.

h. Formueskatt.

Verdien av et bergverk med særegne anlegg i ødemarken vil være fullstendig avhengig av dets mulighet for å gjennomføre lønnsom drift og dekke kapitaltjenesten.

I depresjonstider kan verdien være så problematisk at det måtte være naturlig om usikkerheten ga seg utslag i fritagelse eller nedsettelse av enhver form for formueskatt på bergverk.

i. Konsesjonsvilkår.

I tidligere tider da sosial forsorg var mindre utbygget ble det konsesjonsmessig pålagt bergverkene å delta i bygging og drift av sykehus og skoler, bygging og vedlikehold av veier m.v.

I våre dager med omfattende beskatting som forutsettes å dekke de almene sosiale goder må en revisjon av de konsesjonsmessige krav til bergverkene anses naturlig.

j. Oppsamling av fattigfond.

Det er vel alminnelig erkjent at de konsesjonsmessige forskrifter om bergverkernes deltagelse i oppsamling av fattigfond i bedriftskommunene er blitt foreldet, fordi de på en heldig og mer effektiv måte er blitt avløst av den moderne sosiale lovgivning om arbeidsledighetstrygd.

Under disse omstendigheter måtte det være mulig å frita bergverkene for videre plikt til oppsamling av slike fond.

Videre måtte det kunne tas under overveielse å frigi de allerede oppsamlede fond slik at bedriftskommunene kunne anvende dem til å hjelpe bergverkene til å opprettholde sysselsettingen i depresjonstider.

k. Ulykkestrygd.

Det antas at skadeforløpet ved bergverkene nu skulle kunne tillate en moderasjon i premieberegningen for ulykkestrygden. Da den nu gjeldende ordning medfører betraktelige utgifter må det henstilles til Rikstrygdeverket å ta premieberegningen under revisjon snarest mulig.

I ethvert fall synes det unødvendig at bergverkernes kontorfunksjonærer, endog på steder som er adskilt fra bedriften, skal dekkes av ulykkestrygd med beregning av samme premiesatser som for grubefolk under dagen.

1. Forrenting av lån.

I en krisetid vil det kunne bli umulig for en ellers levedyktig bedrift å dekke forrenting av den nedlagte kapital, så at det vil kunne bli nødvendig med støttetiltak i form av fritagelse eller nedsettelse av forrenting av lån eller eventuelt henstand med erleggelsen av påløpne renter.

2. Finansieringsproblemer i krisetid.

I tilfelle inntektene i en depresjonsperiode blir for snaue til å tillate de kapitalinvesteringer som trenges til anleggenes modernisering eller endog utilstrekkelige til å dekke de løpende driftsutgifter, vil det kunne oppstå alvorlige likviditetsvanskeligheter.

Følgende tiltak kan da bli aktuelle:

a. Moratorium.

Situasjonen vil kunne lettes for bergverket ved utsettelse av ordinære avdrag på lån. Det turde være i långivernes interesse på lang sikt å gi henstand med tilbakebetaling, fordi stillingen for et bergverk vil kunne bli katastrofal ved pågang fra kreditorerne i en krisetid og verdien av pantsatte aktiva under slike omstendigheter vil kunne bli dubiøs.

b. Opptagelse av kriselån.

For å avverge de vidtrekkende, skjebnessvangre følger av en driftsinstilling vil det kunne bli nødvendig for Staten å overveie ytelse av lån for å hjelpe bergverkene til å fortsette driften og opprettholde sysselsettingen i en krisetid for et bergverk som må antas å være levedyktig på lang sikt.

Endog den ordning som ble brukt i tidligere depresjonsperioder med betaling av dagsverksbidrag må vel anses som bedre enn ytelse av arbeidsledighetsbidrag til folk som rammes av den deprimerende ulykke å gå uten sysselsetting.

c. Refundering av konjunkturavgifter.

Under høikonjunkturen omkring 1953 og i 1956/1957 oppkrevet Prisdirektoratet meget betydelige avgifter på eksport av norsk kobber og kis.

Samtidig måtte innenlandske forsyninger gjennomføres til fastsatte maksimalpriser.

De norske bergverk gikk derved glipp av en meget vesentlig del av høikonjunkturens inntektsmuligheter og har som følge derav vært i en mindre gunstig posisjon til å møte depresjonstidens vanskeligheter.

Det ville være en betydningsfull lettelse om Staten nu ville refundere konjunkturavgiftene til de bergverk som er kommet i pengemangel fordi de gikk svekket inn i den nuværende krise.

3. Produksjonsøkning for å oppnå mer økonomisk drift.

I mangel av tiltak for å regulere markedet og stabilisere prisene vil det kunne være aktuelt for det enkelte bergverk å øke sin produksjon for å få de høie generalutgifter båret av et størst

mulig kvantum og dermed bli tilstrekkelig konkurransedyktig til å oppnå avsetning og holde driften igang.

4. Behov for malmleting og økning av malmreservene.

Som basis for mulige driftsutvidelser og som grunnlag for lang-siktige driftsdisposisjoner er sikring av tilstrekkelige malmreserver en nødvendighet.

Det vil bli utslagsgivende for den fremtidige grubedrift her i landet at det blir gjennomført tidlige og utstrakte undersøkelser av den tilgang på råmalm som kan forventes.

Det vil trenge systematisk malmleting som det vil være rasjonelt å begynne i feltene nær de allerede bestående bergverk hvor ny råmalm snarest og enklest vil kunne nyttiggjøres.

Det vil også være ønskelig å få den generelle geologiske kartlegging av landet fullført så snart som mulig som basis for omfattende malmleting med geofysiske eller magnetometriske målinger.

Til videre avklaring av malmforekomstene vil det være behov for vidtgående diamantboringer.

Det foreslås med jevne mellomrom å utarbeide status over landets påviste malmreserver og grubenes driftskapasitet av hensyn til vurderingen av produksjonsmulighetene.

Når bergverkene i depresjonsperioder ikke selv har midler til å utføre malmleting og malmundersøkelser må det ansees som en oppgave for statens institusjoner, Norges geologiske Undersøkelse og Geofysisk Malmleting å hjelpe dem med disse arbeider.

5. Forbedret utnyttelse av råmalmen.

Sviktende inntekter gjør det påkrevet å få mest mulig ut av råmalmens utnyttbare bestanddeler, så at et maksimum av innholdet av metallene må søkes utvunnet i form av høiverdige og dermed best betalte konsentrater.

For at bergverkene kan holde på sine gamle kunder og vinne nye er det forøvrig av stor viktighet å oppfylle forbrukernes stadig stigende kvalitetskrav og å følge den tekniske utvikling med fremstilling av stadig renere og mer høiprosentige konsentrater.

Oppberedningslaboratoriet ved Norges tekniske Høiskole har en meget betydningsfull oppgave med å hjelpe bergverkene med det forskningsarbeide som trenge for å utnytte landets råmalmer så effektivt og rasjonelt som mulig.

6. Markedsundersøkelser - behovsprognoser.

For å underbygge en planmessig og forsvarlig utvikling av landets grubedrift vil det være av stor viktighet at det utarbeides prognoser over behovet for bergverksprodukter i en så lang periode fremover som det er ønskelig å vurdere ved planleggingen av driftsdisposisjonene.

7. Stabilisering av priser - internasjonale råvareavtaler.

I betraktning av at det er sent og vanskelig å endre bergverkernes driftsdisposisjoner både når det gjelder utvidelser og innskrenking

av produksjonen og at prisfluktuasjoner for bergverksproduktene kan ha så store skadevirkninger, må det være innlysende at det vil være av største viktighet for stabil og sund utvikling av grubedriften å unngå de enorme prissvingninger som bergverkene hittil har vært utsatt for.

Når det gjelder kobber har det i det siste års tid vist seg at det er mulig å stabilisere verdensmarkedets pris på et rimelig nivå når tilstrekkelig mange av produsentene enes om regulerings-tiltak.

For sink og bly har det i flere år vært gjort bestrebelser på å oppnå et lignende internasjonalt samarbeide. Da det er så mange og så uensartede produsenter av disse metaller har det hittil ikke vært mulig å få en tilstrekkelig omfattende tilslutning til de nødvendige regulerings-tiltak. Det arbeides nu i FN regi med mulighetene for å få i stand en internasjonal råvareavtale for sink og bly på regjeringsplan. Det må henstilles til myndighetene å støtte disse bestrebelser som vil kunne få avgjørende betydning for de norske produsenter som, i motsetning til mange utenlandske bergverk, ikke har beskyttelsestoll eller subsidier.

Under hensyntagen til den overproduksjon av svovel som nu truer eksistensen til de gamle produsenter av svovelkis, vil jeg også anse det ønskelig at det opptas undersøkelser gjennom FN vedrørende mulighetene for å etablere en internasjonal avtale om regulert markedsføring og stabilisering av prisene for svovel for å avverge ødeleggelse av bergverk som man kan forutse vil trenge til å dekke fremtidens økende behov.

8. Samarbeide.

Det nære og vennskapelige samarbeide mellom de norske bergverk utnyttes ofte til tekniske rådslagninger mellom ingeniørene og utveksling av driftserfaringer.

Jeg vil anse det mulig at samarbeidet kunne utvides til å omfatte felles innkjøp av endel materialer og i noen utstrekning koordinert lagerhold av kostbare og sjelden anvendte reservedeler for å oppnå besparelser på disse felter.

Arbeidsfordeling på de forskjellige bedrifters verksteder med spesialisering eller seriefremstilling av grubevogner, skraper, hardmetallbor m.v. skulle også gi muligheter for bedre utnyttelse av utstyr og fagfolk og dermed reduksjon i utgifter.

Økonomiske hensyn vil vel også kunne føre med seg overveielse av fusjon mellom mindre grubeselskaper for å oppnå rasjonalisering.

9. Utnyttelse av små malmforekomster.

Det er - i ethvert fall hittil - kun funnet temmelig få store, drivverdige malmforekomster her i landet, men det finnes et meget stort antall malmforekomster som hver for seg er for små til å danne grunnlag for den kapitalinvestering som reisingen av et moderne bergverk krever.

En malmforekomst som kan være drivverdig på et tidspunkt kan det være ulønnsomt å drive på et annet tidspunkt, avhengig av om stigende driftsutgifter kan bli dekket av ustabile inntekter for malmen. Vurderingen av drivverdigheten er således ikke bare avhengig av malmmengder og malmgehalter men også av utgiftsnivå og inntektsmuligheter i tidsrommet for drift.

Stigningen i arbeidslønninger som er i kontrast til fallet i råvareprisene gjør det nødvendig for bergverkene å holde et stort produksjonsvolum for å dekke de faste utgifter. Både for å spare dyr arbeidskraft og for å gjennomføre stor malmfordring er mekanisering av driften en nødvendighet, men til dette formål kreves stor kapitalinnsats som igjen øker de faste utgifter og således forsterker behovet for stort produksjonsvolum.

Behovet for lønnsom drift vil under slike omstendigheter gjøre det nødvendig å av bygge malmforekomstene i hurtigere tempo enn tidligere, selvom deres driftstid derved forkortes.

Vurderingen av en malmforekomsts driftstid er avhengig av forholdet mellom årlig malm bryting og størrelsen av de påregnelige malmreserver. En sund driftsøkonomi vil kreve at størrelsen av sikre malmreserver resp. sikker driftstid er tilstrekkelig til å muliggjøre amortisasjon av all den kapital som trenges til malmforekomstens utbygging.

Resultatet av disse betraktninger blir at når det trenges stor kapitalinnsats og hurtig avbygging blir det skjerpede krav til en malmforekomst for at den skal kunne karakteriseres som tilstrekkelig stor eller tilstrekkelig god til å rettferdiggjøre reising av et eget moderne bergverk.

Av nu kjente norske malmforekomster, som ikke allerede er utbygget, blir det derfor kun et fåtall tilbake som kan forventes å oppfylle forutsetningene for å bære et komplett eget bergverk.

Efter min mening må nyttiggjørelse av de mange mindre eller fattigere forekomster søkes løst ved å kombinere driften av dem med levering av råmalm til sentrale anrikningsverk.

Det bestående flotasjonsverk i Andfiskåga ved eget kaianlegg i Ranen fjorden, med Norges Statsbaner i tunnel under verket og med riksvei 50 rett ovenfor, ligger geografisk gunstig til for å utføre selektiv flotasjon av kompleks sink/bly/kobbermalm fra slike forekomster i Nord-Norge.

Jeg har foreslått bygging av et sentralt anrikningsverk ved Arendal som basis for utnyttelse av noen av de mange små sørlandske jernmalmforekomster som vil få nye muligheter når deres lavprosentige, nu vanskelige salgbare stykkmalm kan bli omarbeidet til grovkornede konsentrater.

Jeg har også foreslått overveielse av bygging av et sentralt anrikningsverk i Telemark som basis for utnyttelse av kobbermalmforekomstene som hver for seg er for små, men som i fellesskap forhåpentlig vil kunne skaffe tilstrekkelig malmtilførsel til et økonomisk dimensjonert anlegg og som fører såpass rik råmalm at den skulle ha utsikter til å bære transportutgifter frem til et sentralt anlegg.

Mulighetene for å utnytte råmalm fra de store men fattige magnetittforekomster ved Elsfjord og Mosjøen i et sentralt anrikningsverk i Rana fortjener kanskje også nærmere undersøkelse.

Efterhvert som det ved geologiske undersøkelser og malmleting blir mulig å få kartlagt mer av den mulige malmtilgang rundt i landet vil det kanskje bli nyttig å overveie tilrådeligheten av reising av flere sentrale anrikningsverk for å gi sjanser til nyttiggjørelse av den råmalm som finnes og som kanskje vil kunne gjøres drivverdig selv om det er små forekomster.

Oslo, 22. februar 1963

Holger Fangel

53-62; / Malmreserver 1.5 mbl
 4.59 / Malmvirkelighet (Assessment) 55 kr. (ass not)
 0.56 / Driftskifte (minimert) 17 + 13 + 2 /ph.
 0.40 / Produktivitet $\frac{t}{m^3/dm} = \frac{t}{m^3}$
 11.25 / Distriktenes Utbyggingsfond,
 / Ansatt. 17. malm. 10.000 (100.000) Karl Johans gate 14,
 / Antall arb. 17 fte. 0 s l o. 79 + 20 + 100 - 110 malm. fte. 17
 / Bety. Håndt. res. note ai.
 / Malmvirkelighet (Zi-Ph partiturn)

TG/RR
J.nr. 6958/62

15. d.m.

F/O Oslo, 18. januar 1963.

Ang. nektelse av utbetaling av innvilget utbyggingslån, utsatt gjennomføring av prioritetsvikelse for driftslån - innstilling av arbeidet og nedleggelse av Mofjellet gruber.

Det er med overraskelse og beklagelse at vi iforgårs fikk meddelelse om at Fondsstyret tross Industri- departementets innstilling ikke vil la utbetale resten av det lån som er innvilget oss til rasjonalisert og øket drift av Mofjellets østfelt og at gjennomføringen av den tilsagte prioritetsvikelse for det nye driftslån i Bergens Privatbank er utsatt.

Ut fra den oppfatning at det ville være til gagn for vår gamle stab av arbeidere og funksjonærer, våre långivere og i siste instans i fremtiden også for vårt selskap har vi i flere år ofret arbeide, krefter og penger på å gjennomføre den vanskelige oppgave å fullføre utdrivingen av restpartiene i Mofjellets vestfelt og å forberede rasjonalisert og øket drift av østfeltet. Vi har vært og er fremdeles av den mening at det vil være god samfunnsøkonomi å få nyttiggjort de konstaterede betydelige malmreserver i Mofjellets østfelt og å utnytte de anlegg som allerede tidligere er skapt i Mofjellet og flotasjonsverket i Andfiskåga.

Som følge av at

1. de spredte restpartier i vestfeltet har vært uregelmessige og fattige,
2. det har vært en markert stigning i lønninger og utgifter og
3. inntektene har vært svake under sink- og blymarkedets langvarige depresjon som har vært katastrofal for en rekke av verdens bergverk,

har det vært en særlig krevende tid, men vi har hatt mot og humør til å fortsette arbeidet, fordi vi har gledet oss over samarbeidet med myndighetene, vår bank og våre malmavtagere og har vært stimulert av den interesse som våre arbeidere og funksjonærer har vist for sakens gjennomføring.

Vår tro på samarbeidet med myndighetene har imidlertid iforgårs fått et knekk som kanskje vil vise seg å være uopprettelig.

10.000 kr. (malmvirkelighet)
 103 ansatte
 10.000 kr. (malmvirkelighet)
 10.000 kr. (malmvirkelighet)
 10.000 kr. (malmvirkelighet)

2. 18.1.1963, Distriktenes Utbyggingsfond, Oslo.

Når Fondsstyret samtidig med nektelsen av å oppfylle den gitte lånebevilling gir oss en påminnelse om ansvarsbevissthet skal vi minne om følgende:

- A. Vurderingen av hvorvidt vårt selskap må betraktes som insolvent er fullstendig avhengig av hvilken verdi som tillegges våre malmreserver i Mofjellets østfelt, våre forskjellige rettigheter, våre eiendommer og våre anlegg og hvorledes disse aktive utnyttes eller realiseres.
- B. Oslo Ligningskontor har så sent som 29. september 1962 ansatt aksjene i vårt selskap til pari kurs pr. 1. januar 1962 og anser således vårt selskap langt fra insolvent selv etter det meget store driftstap i 1961.
- C. Som følge av de forhold som er påpekt tidligere er vår likviditet imidlertid anstrengt og helt avhengig av långiverne. Slike forhold er vel ikke uvanlige for bedrifter under utbygging, og det er vel heller ikke ualminnelig at bedrifter hjelpes over en krise, også av hensyn til långivernes interesser.

Når det gjelder vår egen bransje viser vi til de tiltak som den amerikanske regjering har tatt og de tiltak som er under utarbeidelse i Tyskland om subsidier til sink- og blygruber for å holde dem ilive under depresjonen.

Nettopp fordi forholdene er så kompliserte har vi i alle år meget omhyggelig tilstrebt å holde våre långivere meget nøye underrettet om problemene og våre bestrebelser på å løse dem. Vi viser til:

1. Utbyggingsfondets daværende kontorsjef Olaf Grønaas ble etter vårt initiativ innvalgt i styret for vårt holdingselskap da de utenlandske interesser ble hjemkjøpt i 1953 og er uavbrutt gjenvalgt hvert år så at han hele tiden mens bedriften har hatt lån av offentlige midler har hatt anledning til å følge og delta i saksbehandlingen i styremøtene som er felles for selskapene.
2. Utbyggingsfondets oppnevnte tilsynsmann og bergtekniske sakkyndige, bergverksdirektør Einar Landmark, har i årenes løp gjennomført en rekke befaringer av våre gruber og anlegg og får alltid gjenpart av de ganske utførlige protokoller over styremøtene som vanlig holdes hver måned, slik at han til stadighet er holdt vel underrettet om utviklingen og saksbehandlingen. Tilsynsmannen har også etter vår innbydelse deltatt i våre styremøter når særlig viktige saker har skullet avgjøres.
3. Utbyggingsfondets sekretariat har etterhvert fått utskrift av våre regnskaper og beretninger samt oversikter over våre planer og driftsresultater.
4. Industridepartementet har også fått utskrift av våre regnskaper og beretninger. Foreliggende problemer har etterhvert vært drøftet åpent med departementets bergverkskontor.
5. Alle de parter som forutsetningsvis er interessert i stabil og langsiktig grubedrift i Mofjellet: Arbeidsdirektoratet, Bergens Privatbank, Industridepartementet, Nord-Rana kommune og Utbyggingsfondet ble, da vanskelighetene forverret seg i 1961, innbudt 18. juli til et fellesmøte med vårt styre og representantskap. På møtet som ble holdt 17. august 1961 ble det gitt en rede-gjørelse om den vanskelige overgangstid for Mofjellet gruber

3. 18.1.1963, Distriktenes Utbyggingsfond, Oslo

med drift av lavprosentig malm i vestfeltet under ugunstige konjunkturer og det ble innbudt til nærmere drøftelse av de foreliggende problemer og deres overvinning. Ved avslutningen av møtet ble det fremholdt at vi trakk den konklusjon av deltagernes holdning at partene ønsket at driften og oppfaringen av Mofjellet gruber skulle fortsette etter de tidligere opptrukne linjer.

6. Deretter konfererte to av styrets medlemmer i desember 1961 med Utbyggingsfondets direktør om en prioritetsvikelse som grunnlag for finansieringen av driften. Vi fikk heller ikke da varsel om divergerende oppfatninger om arbeidets fortsettelse, men fikk tvertimot dagen etter samtalen beskjed om at Fondsstyrets formann hadde erklært seg enig i prioritetsvikelsen.
7. Statens bergmester i Nordland distrikt, som bor bare et par kilometer fra Mofjellet og har nær kontakt med bedriften, ga på vårt spørsmål i desember 1961 en meget positiv uttalelse om tilrådeligheten av driftens fortsettelse.
8. I januar 1962 foretok den tyske dr. ing. Werner Spross en befaring av Mofjellet gruber og ga i sin rapport uttrykk for en mer pessimistisk vurdering av malmtilgangen enn de norske bergingeniørers og vår hollandske malmgeologs oppfatning. Kopi av rapporten ble sendt til Industridepartementet, Bergens Privatbank og Utbyggingsfondets bergtekniske sakkyndige tilsynsmann.
9. I februar 1962 foretok to av Industridepartementets bergtekniske sakkyndige befaring av Mofjellet gruber og drøftet forholdene og planene med vår driftsledelse, men ga ikke uttrykk for noen divergerende oppfatning av våre bestrebelser for å fortsette arbeidet.
10. Arbeidernes tillitsmenn og bedriftens produksjonsutvalg har i de forløpne år mange ganger fått orientering om de foreliggende vanskeligheter og deltatt i drøftelsene av driftsproblemene.
11. Ordfører Eilif M. Davidsen i Nord-Rana kommune ble også innbudt til å bli medlem av vårt selskaps styre etter hjemkjøpet av de utenlandske interesser i 1953 og har dermed på vegne av de lokale myndigheter hatt anledning til å følge og delta i styrebehandlingen av alle selskapets saker.
I august 1962 deltok ordfører Davidsen i drøftelsene med styrets bergtekniske sakkyndige, direktør Ludvig Larssen og bedriftsledelsen om driftsproblemene og de videre planer.
12. Direktør Ludvig Larssen og direktør Landmark hadde i desember 1962 en ny gransking av driftsresultatene sammen med driftslederen, bergingeniør Ingebrigt Jonsson og erklærte påny overfor styret at planene for fremtidig drift av Mofjellets østfelt fremdeles må anses holdbare og at den tidligere vurdering ikke rokkes av de skuffelser som overgangstiden har gitt.
13. Foruten Utbyggingsfondet er også vår annen långiver, Bergens Privatbank, holdt nøye underrettet om vår bedrifts utvikling og dens problemer.

Banksjef Lindbæk er dessuten ordfører og soussjef Höyer medlem av vårt holdingselskaps representantskap og banksjef Lindbæk er medlem av vårt representantskap.

4. 18.1.1963, Distriktenes Utbyggingsfond, Oslo.

14. Alle medlemmene av representantskapene og styrene får gjenpart av de utførlige, månedlige styreprotokoller som også inneholder ekstrakt av driftsrapportene, slik at alle har adgang til å kontrollere utviklingen og sakenes behandling.

Vi mener således at vi har utvist en forsiktighet som kanskje heller er ut over det vanlige med hensyn til å holde våre långivere underrettet og med hensyn til å foreta varsomme disponeringer.

Vi synes derfor at vi ikke har gjort oss fortjent til Fondsstyrets påminnelse om vårt ansvar og føler oss krenket av denne kritikk. Vi må be om å få vite begrunnelsen for denne påminnelse.

Vi kan ikke se at vi noengang tidligere har fått underretning om at våre långivere ikke ville være enig i våre planer og deres gjennomføring. Når vi iforgårs fikk Utbyggingsfondets brev sendte vi straks vårt styre og vårt representantskap varsel om den kritikk som nå er fremsatt.

Vårt styre har deretter på møte idag funnet at vi må ta konsekvensen av Fondsstyrets mistillidsvotum, dersom denne redegjørelse ikke endrer Fondsstyrets standpunkt.

Såfremt vi ikke får en oppfordring fra Utbyggingsfondet om å fortsette arbeidet og meddelelse om at bevillingene vil bli opprettholdt, vil vårt representantskap så snart som mulig måtte ta standpunkt til styrets forslag om at selskapet som en følge av Utbyggingsfondets innstilling må gå til oppsigelse av alle bedriftens arbeidere og funksjonærer og stanse virksomheten i Mofjellet gruber.

Vi må da anmode våre långivere om beskjed om hvilke disposisjoner de ønsker truffet for bedriften, således at oppsigelsestiden eventuelt kan benyttes til om ønskes å forberede Mofjellet grubers nedleggelse. Maskineri, skinner og kabler under dagen bør da såvidt det er mulig og økonomisk hensiktsmessig berges før de nedlagte gruber løper fulle av vann.

Vi finner imidlertid å måtte påpeke følgende skadevirkninger som Utbyggingsfondets standpunkt da vil forårsake:

1. Våre gamle arbeidere og funksjonærer som har vært snart en menneskealder ved bedriften og som bor på stedet vil ha meget vanskelig for å bli omskolert eller forflyttet.
2. De påbegynte og langt fremskredne tiltak for øket og rasjonalisert drift av Mofjellets østfelt vil være bortkastet når de ikke fullføres.
3. De konstaterte malmreserver i Mofjellets østfelt vil bli liggende unyttet når arbeidet innstilles.
4. Da det inntil i forgårs var ukjent for oss at Fondsstyret ville gi oss et mistillitsvotum og nekte oppfyllelse av den gitte lånebevilling og påny utsette gjennomføringen av den tilsagte prioritetsvikelse for det nye driftslån, har vi truffet disponeringer for bedriften i forventning om samarbeidets fortsettelse.

5. 18.1.1963, Distriktenes Utbyggingsfond, Oslo.

Vi har således bestilt materiell og utstyr som ville trenges til den løpende drift og til de avsluttende rasjonaliseringsarbeider og har dermed forbundne forpliktelser.

Vi har sikret bedriften avsetning for den prosjekterte malmproduksjon i 1963 og delvis 1964, men vil da bli sittende med et leveringsansvar ved en avbrytelse av driften.

5. Saugbrugsforeningen trenger en særlig grov flotasjonskis til kiströsteanlegget i Halden. Mofjellet er den eneste norske grube som produserer en så grov flotasjonskis. Når denne forsyning opphører må det forventes at Saugbrugsforeningen vil gå over til anvendelse av importert råsvovel.
6. Metallgesellschaft har som før meddelt innrømmet oss et garantert minimum av £ 75 som avregningsbasis for vår produksjon av sinkkonsentrat fra 1. juli 1962 til 31. desember 1964 for derved å lette opprettholdelse av driften av Mofjellet gruber under den nåværende krise på verdensmarkedet.
Dersom driften nå allikevel må nedlegges som følge av Utbyggingsfondets innstilling, må det forventes at det vil oppstå skuffelse og misstemning hos det store tyske metallkonsern som hittil har vært særdeles hjelpsom med utbygging av norsk produksjon og eksport av malm.
7. På basis av erklæringer fra våre egne og fra utenforstående, habile bergtekniske sakkyndige har vi tiltro til at malmreservene i Mofjellets østfelt i det lange løp vil kunne muliggjøre tilbakebetaling av alle våre lån. Vi har da hatt tillit til at samarbeide med og forståelse fra våre långivere ville gi arbeidsro til å fullføre den vanskelige oppgave å ordne rasjonell drift.
Bergens Privatbank har forståelsesfullt, effektivt og tålmodig støttet oss i våre bestrebelser i dette utbyggingsarbeide.
Hvis Staten - i stedet for som i andre land å subsidiere driften i denne depresjonspregede krisetid - trekker tilbake den lånebevilling som er grunnlaget for denne utbygging, vil forutsetningene for utbyggingen av bergverket i Mofjellet bli ødelagt.
8. Det vil vel neppe være mange industrielle bedrifter som vil kunne bestå dersom de skal oppleve at byggelån trekkes tilbake når anlegg er halvferdige.
En slik endring i langsiktige disposisjoner må forutses å kunne føre til katastrofe med konkurs for den bedrift som endringen går ut over og med tap av innsats både for långiver og låntager, og for de garantister som ikke måtte bli fritatt for sitt ansvar ved endringer i forutsetningene.
Erfaringsmessig er grubedrift utsatt for konjunktursvingninger og uregelmessig malmföring og er derfor naturlig mer risikobetont enn de fleste andre næringer. Så meget mer trenges det utholdenhet for utbygging av bergverk.
9. I tillit til tilsagnet om prioritetsvikelse som et ledd i en langsiktig ordning for å overvinne de oppståtte likvide vanskeligheter har vi vært frimodig nok til å ta imot den finansiering av driftens opprettholdelse som Bergens Privatbank er blitt ledet til å yte.

Vi har regnet med at denne prioritetsvikelse vil bli ordnet snart, slik at den forutsatte ordning med banken kan bli fullført.

6. 18.1.1963, Distriktenes Utbyggingsfond, Oslo.

10. At vi på vår side er i god tro med hensyn til Mofjellet grubers fremtidsmuligheter fremgår av det faktum at vårt søsterselskap A/S Bleikvassli Gruber i sin tid påtok seg et betraktelig kausjonsansvar for det fulle rasjonaliseringslån og så sent som for noen måneder siden påtok seg ved hjelp av sitt påregnelige fremtidige driftsoverskudd å garantere den panteobligasjon som er forutsatt utstedt for det nye driftslån fra Bergens Privatbank.

H i l s e n

Bergverkselskapet Nord-Norge A/S

Holger Fangel (sign.)